

MRS. DALLOWAY
VIRGINIA WOOLF'UN ROMANINDA DELİLİK İLE NORMALLİĞİN
İNCE SINIRI

Yrd.Doç.Dr.Filiz ÖZBAŞ
D.E.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi
Mütercim Tercümanlık Bölümü Öğr.Üyesi-İZMİR

ÖZET

Sıradan bir Haziran gününde üst sınıftan sıradan bir İngiliz hanım olan Mrs. Dalloway, evinde vereceği davet için çiçek almaya çıkmıştır. I. Dünya Savaşı'nda geçirdiği şokla depresyona giren Septimus Warren Smith de kendini öldürmeyi düşünmektedir. Roman, bu iki baş karakterin ve onların çevresindeki kişilerin bilinç akımı tekniği ile verilen iç düşünceleriyle dış olayların bağlantısı üzerine örülmüştür. Virginia Woolf'un 'sağlığı ve deliliği' anlatmayı amaçladığı Mrs. *Dalloway*, onun kendi delilik krizlerini de en fazla açıklıkla ve netlikle anlattığı romandır. Septimus ve Clarissa Dalloway aynı karakterin bölünmüş iki parçasıdır. Mrs. Dalloway sağlıklı ve normal yanını, Septimus ise hastalıklı, aklını yitirmiş halini ifade etmektedir. İkisi de Virginia Woolf'un iki farklı kimliğinin parçalarıdır. Virginia Woolf, yaşamla ölüm arasında durduğu ince çizgiyi keşfetmek ve yaşamı çok güzel bulmakla birlikte ölümü özlemesinin anlamını çözmek için yazmıştır bu romanı.

Anahtar Sözcükler: Delilik, Sağlık, Yaşam, Ölüm, Bilinç Akımı

ABSTRACT

Mrs Dalloway, an ordinary upper-class woman, goes out to buy flowers for a party she will give on an ordinary day in June. Septimus Warren Smith, who is in a depression due to a shock he had in the Second World War, is planning to kill himself. The novel is woven around the ties between the internal thoughts of these two main characters and the people around them given through the technique of the stream of consciousness. *Mrs. Dalloway* which is meant to narrate sanity and insanity is a work which tells us about the author's fits of insanity most clearly. Clarissa Dalloway and Septimus are the two pieces of a split personality with Mrs. Dalloway representing the normal and healthy side and Septimus the sickly side. They are the two different aspects of Virginia Woolf's personality. She wrote this novel to explore the thin line between life and death and to discover why she longed for death although she loved life dearly.

Key Words: Insanity, Sanity, Life, Death, Stream of Consciousness

Virginia Woolf'un romanı *Mrs. Dalloway* birçok açıdan önem taşıyan bir başyapıttır. İlk okuyuşta okuru pek de sarmayan, belli bir hikayesi olmayan, yüksek sosyeteden bir kadının on iki saatini anlatan soğuk ve mesafeli bir kitap gibi görünen *Mrs. Dalloway*, gerçekte farklı okumalara açık, karakterlerini ele alış biçimiyle, kurgusuyla ve bilinç akımını kullanma tekniğiyle yenilikler getiren, incelikle işlenmiş, başlı başına şiir gibi bir romandır. Virginia Woolf, farklı kişiliği, olağanüstü yeteneği ve zekasıyla yirminci yüzyılın en önemli sanatçılarından birisidir. Deha olduğu kuşku götürmez bu büyük yeteneğin, delilikle akıl sağlığı arasında gidip gelen ince bir çizgide yaşamış olmasının onun için bir şans mı yoksa şanssızlık mı olduğunu hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Ama dehası ile deliliği arasında bir ilişki olduğu kesindir. Kendisi de bir yazar olarak bu delilik krizlerinin yararını gördüğünü söylemiştir: "Sanat açısından bunlar –yani delilik nöbetleri- son derece verimli... İnsan daha bereketli oluyor." ¹ Onun da güncelerinde sık sık değiştiği gibi sinir krizlerinin acısını çekmektense sağlıklı, yeteneksiz ve mutlu olması onun için daha mı iyi olacaktı bilmiyoruz ama Virginia Woolf'un yapıtlarında kendi yaşadığı delilik anlarını anlattığı bölümlerin bize gizemli bir dünyanın kapılarını açması edebiyat için büyük bir kazanç olmuştur hiç kuşkusuz.

Virginia Stephen, 1882'de Londra'da dünyaya geldi. Babası, Victoria çağının önemli yazarlarından edebiyat araştırmacısı Sir Leslie Stephen'di. Sir Leslie Stephen *Dictionary of National Biography* adlı büyük ve kapsamlı yapıtın editörlüğünü yapmıştı. İngiliz kültürünün anıt eserlerinden biri sayılan bu *Ulusal Biyografi Sözlüğü*, Virginia Woolf'un ifadesine göre aile dengelerini bozan bir etken olmuştu. "İngiliz tarihine bu katkı yapılmıyorsa, bu kadar zeki olmazdım ama daha dengeli olurdu." ² diyordu

Aralık 1923 güncesinde. Babasını bir despot olan gören Virginia Woolf, güncelerinde her zaman onun olumsuz etkilerinden söz etmiştir. Şurası bir gerçek ki, dönemin ünlü yazarlarının sık sık konuk olduğu, Henry James, Thomas Hardy gibi ünlü romancıların edebiyat tartışmaları bir evde büyümüş olmanın Virginia Woolf'un entelektüel gelişimine büyük katkısı olmuştur. Bu kadar kültürlü bir ailenin kızı olmakla birlikte Virginia Woolf da döneminin kadınların eğitimi konusundaki olumsuz tutumu nedeniyle üniversite eğitimi alamamıştır. Erkek kardeşleri Cambridge'de okurken o, evde babasının eşsiz kütüphanesinde kendi kendini yetiştirmiştir.

Virginia Woolf, kadınların karşılaştığı eşitsizlik ve ayrımcılıktan fazlasıyla etkilenmiştir. *Kendine Ait bir Oda* adlı eserinde kadın ve yazar olmanın zorlukları üzerine çok etkileyici fikirler ileri sürer. Virginia Woolf, kadın olarak yazmanın önemi üzerinde durmuştur. Bir kadın yazarın kadın kimliğiyle yazması gerektiğini söylemiştir ve bu yönüyle de öncü bir feminist yazardır. Ama onun önemi yalnızca bu yönden değildir. O, roman tekniği ve biçimiyle de öncü bir yazardır. Eleştirmen olarak da edebiyata önemli katkıları vardır. Aynı zamanda bir öykü ustasıdır. Her tür yapıtını büyük bir titizlikle yazmış, romanları üzerine düşüncelerini kaleme almış, her ayrıntıyı incelikle tasarlamış, teknik konuları bilinçli bir seçimle çözümlenmiştir. Woolf'un romanlarında hiçbir tümce rast gele veya gelişigüzel değildir. Hepsisi de görünüşte bütünlüğü olmayan bir bütünün parçalarıdır. O kendi ikiye bölünmüş yaşamını en iyi biçimde belki de *Mrs Dalloway*'de anlatmıştır.

Mrs. Dalloway bir Haziran sabahı Londra'da başlar ve aynı günün akşamı Londra'da sona erer. Tek bir günün öyküsüdür. Büyük olaylar, büyük düşünceler ve bir olaylar dizisi yoktur. Woolf, kahramanlarının aklından geçenleri bilinç akımı tekniği ile verir ve bir kahramanın düşüncesinden diğerininkine geçerken dış olayları - ünlü Big Ben saatinin çalışması, pancurları çekili, büyük, gizemli bir arabanın geçişi gibi- bağlantı noktaları olarak kullanır. Bu tekniği roman boyunca hayranlık verici bir ustalıkla kurgusuna yedirir. Bu anlamda *Mrs. Dalloway*, bilinç akımı tekniği ve roman kurgusu açısından gerçek bir virtüözlük örneğidir.

Sıradan bir Haziran gününde üst sınıftan sıradan bir İngiliz hanım evinde vereceği davet için çiçek almaya çıkmıştır. Aynı gün aynı saatte I. Dünya Savaşı'nda geçirdiği şokla depresyona giren Septimus Warren Smith de eşi Lucrezia ile karşıdan karşıya geçmektedir. Romanın üçüncü önemli kişisi gençliğinde Clarissa Dalloway'e aşık olan ve onun Richard Dalloway'le evlenmesinden sonra hayal kırıklığına uğrayan, beş yıl önce gitmiş olduğu Hindistan'dan yeni dönmüş olan Peter Walsh da aynı saatlerde Regent Parkı'nda Septimus'la Lucrezia'nın yanından geçmekte ve Lucrezia'nın yüzündeki umutsuzluktan etkilenerek bu genç çiftin neden kavga etmiş olabileceğini düşünmektedir.

Clarissa Dalloway, kendisini ziyarete gelen Peter Walsh'ı görünce beyninin içinde çıktığı geçmişe yolculuğunda Peter'la ve eşi Richard'la olan ilişkilerini bir kez daha irdeler. Roman tek bir günde geçmekle birlikte kahramanları düşünceleriyle sık sık geçmişe anımsar ve o geçmişin olaylarını yinelerler kafalarının içinde. Onların kendi yaşamlarına ve romanın diğer karakterlerine bakışlarını ince ince irdelenen bu iç düşünceleri onları daha yakından tanımamızı sağlayacak biçimde verilir. Virginia Woolf bir romanın karakterlere dayanması gerektiğini düşünür. "Mr. Bennett ve Mrs. Brown" adlı denemesinde şu düşüncelere yer verir:

"Ben bütün romanların karşınızda oturan bir yaşlı hanımla başladığına inanıyorum. Söylemek istediğim şu: Bence bütün romanlar karakter ile uğraşır; doktrinler hakkında vaaz vermek, şarkı söylemek, İngiliz İmparatorluğunun zaferini kutlamak için değil, karakteri ifade etmek için varolur; romanın bu kadar hantal, şişirilmiş ve ruhsuz, hem de bu kadar zengin, esnek ve canlı olan formatı karakteri ifade edebilmek için gelişmiştir... Usta romancılar, istediklerini görmenizi karakterler aracılığıyla sağlarlar. Aksi halde romancı değil, şair, tarihçi, broşür yazarı falan olurlardı."³

Virginia Woolf, *Mrs. Dalloway*'i yazmadan önce, "Yaşamı ve ölümü vermek istiyorum, sağlığı ve çılgınlığı; toplum düzenini eleştirmek istiyorum, işler halinde, en yoğun biçimde."⁴ diye yazmıştı. Ama düşünceleri 'düşünce' biçiminde değil, olaylara yedirerek verme yeteneğini gösterir. "Felsefe bir romana yedirilmemişse, bu tümcenin altına kurşun kalemle çizilebiliyorsa, güvenle diyebiliriz ya felsefede bir yanlışlık vardır, ya romanda, ya da ikisinde birden."⁵ der bir eleştirisinde.

Başlangıçta romanın sonunda Mrs. Dalloway'in intihar etmesini planladığını Modern Library baskısına yazdığı önsözde açıkladığını biliyoruz. Peki ne olmuştur da, başlangıçta Mrs. Dalloway'in intihar etmesini planlayan yazar, romanın sonunda Septimus'un intiharını yazmıştır? Aslında olan biten bir şey yoktur. Septimus da, Clarissa Dalloway de aynı karakterin bölünmüş iki parçasıdır. Mrs. Dalloway

sağlıklı ve normal yanını, Septimus ise hastalıklı, aklını yitirmiş halini ifade etmektedir. İkisi de Virginia Woolf'un iki farklı kimliğinin parçalarıdır. Mina Urgan da Virginia Woolf ile ilgili incelemesinde, "Clarissa'nın alter egosu, yani kişiliğinin öteki yanı yapmıştır bu delikanlıyı." der.⁶

Mrs. Dalloway, üst sınıftan evinde titizlikle bir parti hazırlayan hiç de entelektüel olmayan sıradan bir kadındır. Virginia Woolf gibi çok kültürlü, çok zeki bir kadınla ne gibi ortak yanı olabilir diye düşünülebilir. Virginia Woolf'un aynı Mrs. Dalloway gibi snoblukları olduğunu biliyoruz. Ayrıca kadın-erkek ilişkisi konusunda da benzerlikler var. Mrs. Dalloway de aynı Virginia Woolf gibi kocasıyla odalarını ayırmıştır. "Çocuk doğurduğu halde koruduğu bakireliğini yok edemez."⁷ Kocasını sevmekle birlikte ona aşık değildir, eski arkadaşı dahil hiçbir erkeğe de aşık olmamıştır. Geçmişte yakın arkadaşı Sally Seton'a aşık olmuştur. "Ama aşk sorunu (diye düşündü, paltosunu kaldırırken), şu kadınlara aşık olma sorunu. Sally Seton'ı alalım sözgelimi; geçmişte Sally Seton'la olan ilişkisi. Aşk değil de neydi?"⁸ "Sally durdu; bir çiçek kopardı; onu dudaklarından öptü... Ötekiler yok oldu; orada Sally ile baş başaydı... Bir giz açığa çıkmıştı, dinsel bir duyguydu bu."⁹ Clarissa bu öpüşü hiç unutmaz. Clarissa'nın Sally'e karşı 'bir gizini açığa vuruluşu' olarak ifade edilen duyguları, Virginia Woolf'un gerçek yaşamındaki lezbiyen eğilimlerinin ve bazı kadınlara karşı platonik duygularının bir çeşit ifşası olarak görülebilir.

Virginia Woolf romanda Mrs. Dalloway'in lezbiyen duygularına gösterdiği yakınlığı Mrs. Dalloway'in kızı Elizabeth'in öğretmeni olan Miss Kilman'a karşı göstermez. Miss Kilman da Elizabeth'e aşıktır ve Woolf onu acınası bir sevimsizlik simgesi gibi anlatır. Ondan Mrs. Dalloway gibi tiksindir ve adeta kadınlarda nefret ettiği her şeyi bu karakterle özdeşleştirmiştir. Oysa Woolf kadın karakterlerine çoğunlukla sevecenlikle yaklaşır. Miss Kilman'dan ise açıkça nefret eder, tıpkı Mrs. Dalloway gibi. Mrs. Dalloway, Miss Kilman'ı kızını kendisinden uzaklaştıran bir düşman gibi görür ama kendisi de annelik ve sevgisini gösterme açısından yetersizdir.

Virginia Woolf'un 'sağlığı ve deliliği' anlatmayı amaçladığı *Mrs. Dalloway*, onun kendi delilik krizlerini de en fazla açıklıkla ve netlikle anlattığı romanıdır. Septimus da aynı Woolf'un kendi güncesinde anlattığı gibi bahçedeki kuşların Yunanca şarkılar söylediğini ve ona adıyla seslendiklerini işitmektedir. Clarissa ve Septimus roman boyunca Shakespeare'in aynı dizelerini anımsayıp dururlar: "Şimdi ölmek, şimdi çok mutlu olabilmek demektir."¹⁰ "Artık korkma diyor yürek, artık korkma."¹¹ Septimus da intiharın eşiğinde kendini pencereden atmadan önce, yaşamın ne kadar güzel olduğunu düşünür: "En son dakikaya kadar bekleyecekti. Ölmek istemiyordu. Yaşam güzeldi, güneş sıcaktı."¹²

Septimus, Birinci Dünya Savaşı sırasında arkadaşının ölümü sonucu aklını kaçırmıştır. Bir savaş kurbanıdır.

"Kendi kendini eğitmiş biridir. İngiltere için savaşa gitmiştir, Shakespeare için, İngiliz kadınlığının ideal resmi için. Arkadaşı Evans'ın ölümünden sonra, bu kadar çok kişinin ölümünü gördüğü için kendini kutladıktan sonra, barış sırasında aklını yitirdi Septimus."¹³

Septimus barış ilan edildikten sonra Milano'da tanıştığı Lucrezia ile evlenir. Karısına aşık olmadığı için ve arkadaşının ölümüne üzülmediği için suçlar kendini. Yavaş yavaş bir ölümler alemine yakın yaşamaya başlar. Ölümler onunla konuşmaktadır. Savaşta madalyalar kazandığı için herkes onu kutlamış, çalıştığı şirket onu ödüllendirmiştir ama artık o hiçbir şeyin farkında değildir. Yalnızca ölen arkadaşı Evans'la hesaplaşmaktadır kafasının içinde. "Savaş mı?" diye sordu hasta. Okul çocuklarının barutla eğlenmeleri- Avrupa Savaşı. Büyük yararlık mı göstermişti? Unutmuştu. Ama savaşta yenilmişti aslında."¹⁴ Bu karakterle Virginia Woolf, savaş karşıtı barışçı düşüncelerini ifade etme olanağı da bulmuştur. O bu erkeksi dünyaya olduğu kadar erkeklerin çıkardıkları savaşlara da karşıdır. Savaş kahramanları (Septimus da bir savaş kahramanıdır.) onun gözünde akden sakatlanmış zavallılardır. Onlar da bu erkek dünyanın kurbanlarıdır.

Virginia Woolf'un kadınlar ve kurmaca yazın konusunda yazdığı küçük bir başyapıt olan *Kendine Ait Bir Oda*'daki kadın ve erkek kimliği ve androjenlik konusundaki düşüncelerini anımsayalım. Woolf bu kitabında yaratıcı bir aklın hem eril hem de dişil özellikler taşıması gerektiğini söyler.

"Kişi erkekse aklının kadın olan bölümü de etken olmalıdır ve bir kadın da aynı ölçüde içindeki erkekle ilişkide bulunmalıdır. Belki de Coleridge üstün bir aklın çifte cinsiyetli olduğunu söylerken bunu kastetmişti. Ancak bu içiçe geçme gerçekleşirse akıl tam anlamıyla verimli olabilir ve tüm gücünü kullanabilir."¹⁵

Kendi kişiliğinin ayrıksı yönlerini romanının biri kadın bir erkek iki baş kişisi arasında bölüştürmesi, bir bakıma Virginia Woolf'un son derece incelikli hicvinin eseri olarak da görülebilir. O, hayatının her döneminde intiharı düşünmüştür. İntihar ve delilik üstüne bir roman yazmayı düşünürken başlangıçta romanının kadın kahramanının kendisini öldürmesini planlıyordu ama romanın sonunda kendisinden çok daha fazla izler taşıyan, entelektüel, kültürlü, şiir seven, hassas ve savaşta aklını kaçırmış olan Septimus'un intiharını yazdı. Üstelik yaşam o kadar güzel, güneş o kadar sıcakkan. Virginia Woolf normal olan kadın kahramanını değil de delirmiş olan erkek kahramanını intihar ettirirken belki de kendi 'deli' ve 'erkek' yanını öldürmek istemişti. Çünkü savaştan ve savaşı çıkartan erkeklerden nefret ediyordu.

Belki de Virginia Woolf, yaşamla ölüm arasında durduğu ince çizgiyi, yaşamı çok güzel bulmakla birlikte ölümü özlemesinin anlamını çözmek için yazmıştır bu romanı. Shakespeare'in *Othello*'sundan alınan şu sözler: "Şimdi ölmek, şimdi çok mutlu olabilmek demektir." daha önce de belirttiğimiz gibi sık sık yinelenir romanda. Romanın sonunda Sir Bradshaw'un eşi Lucy, Clarissa'ya partiye gecikmelerinin nedeni olarak, eşinin genç bir adamın intiharı nedeniyle çağırıldığını anlatınca Clarissa, "İşte partimin ortasında ölüm geldi çattı," diye düşünür. ¹⁶ Ölüm için Clarissa ileride şöyle düşünmektedir:

"Önemli olan bir şey vardı; kendi günlük hayatında gevezeliğe boğulan, yalan düzen içinde bozulan, silinen, gün geçtikçe soysuzlaşan bir şey. İşte o genç adam bu önemli şeyi korumuştur. Ölüm bir direnmeydi. Ölüm iletişim kurma çabasıydı – insanlar, gizemli bir şekilde ellerinden kaçan öze ulaşamayacaklarını anlıyorlar, yakınlık uzaklaşıyordu. Bir kucaklaşma vardı ölümden. Şu anda ölmek, mutlulukların en büyüğü olurdu." ¹⁷

Clarissa başarılı olan partisinin ortasında kendini öldüren genç adamla özdeşleşerek, düzeni temsil eden partisindeki yapay ve gösterişçi insanlardan uzaklaşmakta, Septimus'la kucaklaşmaktadır. Düzene direnmeyi simgeleyen ölümü bir anlamda kutsar. Virginia Woolf, *Mrs. Dalloway*'de düzeni kıyasıya eleştirmeyi hedeflediği söyler. Bunu Sir William Bradshaw'un zorba ve insan ruhu üzerinde baskı yaratmak isteyen ve adeta İngiliz muhafazakarlarının bir karikatürü olan kimliğiyle, düzenin tam bir temsilcisi olan Hugh Whitbread gibi bir adamla alay etmekle gerçekleştirir. Clarissa'nın davetine gelen Başbakanı ise şöyle tanımlar:

"Başbakanın halinde bir gülünçlük yoktu. Öylesine sıradan bir adamdı ki. Onu bir tezgahın arkasına geçirip bisküvit satın alabilirdiniz sözgelimi -zavallımın her yanı altın sırmalarla donanmıştı. Önemli görünmek istiyordu. Çabası gülünçtü. Kimsenin aldıracağı yoktu ki." ¹⁸ Onun düzen eleştirisi, İngilizlerin çok övündükleri 'İngiliz olmakla' alay edişi satır altlarında gizlidir. Böyle bir düzene uyum sağlamaktansa ölümü yeğ tuttuğunu söylemektedir bu romanyla. Ama her şeye karşın bu romanda hayatın güzelliğini de vurgular Virginia Woolf. Ölüm anında bile hayat güzeldir, güneş sıcaktır. Haziran ayı ve Londra çok güzeldir... Bir de hayatı çirkinleştiren, insanın ruhunu baskı altına alan, düzen temsilcisi insanlar olmasa demek ister gibidir.

"İnsanların gözlerinde, bu çalkantıda, avarelikte, itişip kakışmada; bu gürültüde, bu şamatada: arabalar, otomobiller, otobüsler, kamyonlar, güçlükle ilerleyen, itişen gezgin satıcılarda, bando sesinde, tepelerden geçen uçağın o utkulu, kulak tırmalayan garip tiz homurtusundaydı sevdiği şey: hayat, Londra, bu Haziran dakikası." ¹⁹

Bu nedenle Septimus'u kendini atmadan önce son ana kadar Dr. Holmes'un içeri girmesi için bekletir. Çünkü Septimus hayattan değil, Holmes ve Bradshaw gibi adamların hayatına müdahale etmesinden kaçmaktadır.

Virginia Woolf, 28 Mart 1941'de kendisini yıllardır çağıran Hades'in ve karanlık suların çağrısına kulak vererek ceplerine doldurduğu taşlarla kendini Ouse ırmağının sularına bıraktığında da, bir anlamda faşizme ve başlayan İkinci Dünya Savaşı'na karşı kendi kişisel direnişini gerçekleştiriyordu. İntihar etmeden önce bile hayatı sevme yeteneğini yitirmemişti ki, sevgili kocası Leonard Woolf'a bıraktığı notta "Sen mutlulukların en büyüğünü verdin bana... Kendi yaşamımın bütün mutluluğunu sana borçluyum... Hiç kimse bizim ikimizden daha mutlu olmamıştır." ²⁰ diyordu. Virginia Woolf yaşamı boyunca yaşadığı bu ölümün çağrısıyla yaşamı sevmek arasındaki çelişkiyi en iyi biçimde *Mrs. Dalloway*'de anlatmıştır. Kahramanları Clarissa ile Septimus da aynı çelişki ve bulanık duygular içindedirler.

“Roman kesinlikle Clarissa üzerine odaklanmış olsa da, Septimus onun ikizi işlevini görür ve onun hayata karşı tepkilerini bağdaşmaz aşırılıklara götürür. İkisi de hayatta büyük bir dehşet ve aynı zamanda büyük bir sevinç bulurlar; ikisi de hayattan neşe dolu bir kopuşu özler, ama yine de diğerlerine karışıp birleşmek için uğraşırlar.”²¹

Virginia Woolf önceleri bu romana *Saatler* adını vermeyi düşünmüştü. Gerçekten de saatlerin hem simgesel ve metaforik, hem de ritmik bir önemi vardır romanda. Big Ben saatinin çalışını belirterek pek çok önemli anı vurgulamıştır Woolf. Bu saatin çalışıyla romandaki karakterler arasındaki geçişleri başarıyla vermiş, kitabına saatlerin ritmini andıran bir ritim kazandırmıştır. Saatin çalışı, karakterlere her zaman bir şeyi anımsatır. Peter Walsh giderken Big Ben çalar ve Clarissa ona seslenir, “Partimi unutma” diye. Big Ben’in güçlü sesi, zamanın gücünü anımsatır. Zamanın ve saatlerin baskısına karşı tek meydan okuma ölümdür mü demek istemiştir Virginia Woolf?

Virginia Woolf’un, *Mrs Dalloway*’i yazmadan önce bu konuyu ve karakteri “Mrs. Dalloway Bond Sokağı’nda” adlı kısa öyküsünde işlediğini biliyoruz. “Clarissa Dalloway’in evinde Londra sosyetesine verdiği parti onun sekiz ayrı öyküsünde işlenir ve Mrs. Dalloway, bazen de kocası Richard Dalloway, bu öykülerde ikincil öykü kişileri olarak karşımıza çıkarlar.”²² Mrs. Dalloway, kısa öyküde yine bir Haziran sabahı, Bond Sokağı’nda yürüyüşe çıkar. Çocukluk arkadaşı ile karşılaşır, çağrışım, çocukluk günlerine dönüş ve bilinç akımı tekniğinin kullanılması ve aynı romandaki patlamanın gerçekleşmesiyle romanın ilk on sayfasındaki olaylara denk düşer. Bu konuyu, bilinç akımıyla düşünce, duygu ve anıların verilmesini daha önce kısa öykülerinde denemiş olması, Virginia Woolf’un kafasında tasarladığı romana önceden hazırlık yaptığını gösteriyor. Bu onun teknik, kurgu ve içerik açısından romanlarını nasıl titizlikle tasarladığının ve her ayrıntıyı incelikle işlediğinin de bir göstergesidir. Romanda iç düşüncelerle dış olayların arasındaki bağlantı, kesinlikle şiirsel bir bütünlükle verilir. Bu bağlamda uzun bir şiir gibidir *Mrs. Dalloway*.

“Dış olaylar hemen tümüyle karakterlerin duygularının, algılamalarının ve anılarının süzgecinden geçirilir ve sahneler arasındaki geçişler, bilincin ışın merkezlerinin arasındaki kaymalar ve atlamalarla gerçekleştirilir. Teknik hemen hemen orkestraldir; değişik karakterlerin düşüncelerinin ifadelerini birbirine geçirir ve sonunda yeniden düzenleme ve sıralamaların birbirini izlemesini ustalıkla inşa eder. Bunların arasında kitabın sonunda yeni ve hassas bir uyum kurulur.”²³

Teknik, kurgu ve içerik bütünlüğü açısından gerçek bir virtüözlük örneği olan, *Mrs. Dalloway*, Virginia Woolf’un roman sanatına paha biçilmez bir katkısıdır. Aynı zamanda karakterlerinin ayrıksılığı, iç dünyalarının deşifre edilmesi, ve insan ruhunun karanlıklarında çıktığı tehlikeli iç yolculuğu ve normallik ile delilik arasındaki ince sınırı açığa çıkarmasıyla da psikoloji bilimine katkısı da kuşku götürmez. Virginia Woolf, insan ruhunun belirsizliklerini, çelişkilerini en derin anlamıyla irdeleyerek edebiyata eşsiz karakterler armağan etmiştir. “Romanın görünüşte bağlantısız ama gizlice bağlantılı öyküleri arasındaki hızlı geçişlerle Woolf, sosyal durum ve cinsiyete göre özenli bir biçimde yerleştirdiği insan karakterinin tehlikelerini anımsatmayı başarmıştı.”²⁴

Aynı tehlikelerin, Virginia Woolf’u Ouse Irmağının karanlık sularında ölmeye ittiğini hiç unutmadan, onun tüm bunları yazarak deliliğini yendiğini ve insan aklının en üst noktasında yapıtlar yarattığını anımsayalım. Ona bir yandan acılar veren yazma uğraşı, diğer yandan var olmasının tek nedeniydi. Güncesinde, “Yazmak bana işkence ettiği kadar hiç kimseye işkence edemez.” derken, başka bir yerinde, “benliğimin bileşimi ancak yazmakla düzenlenebiliyor... Yazmazsam hiçbir şey bir bütün oluşturamıyor... Yazmazsam hiçbir şey gerçek değil.”²⁵ diyordu. O, roman anlayışıyla gününün çok ilerisini gören, hazırlayan ve yaratan yazarlar kuşağının en önemlilerinden birisidir.

DİPNOTLAR:

- 1.Mina Urgan, *Virginia Woolf*, (İstanbul, 2001), s.35. Bundan sonra Urgan.
- 2.a.g.e., s.13.
- 3.Ursula K. Leguin, *Kadınlar Rüyalar Ejderhalar*, (İstanbul, 1999), s.68.
4. Virginia Woolf, *Mrs. Dalloway* (İstanbul, 1996), s.5. Bundan sonra Woolf.
- 5.a.g.e., s.5.
- 6.Urgan, s.124.
- 7.a.g.e., s. 113.
- 8.Woolf, s.38.
- 9.Urgan, s.111.
- 10.a.g.e., s.107.
- 11.a.g.e., s.107.
- 12.Woolf, s.148.
- 13.D. L. Kirkpatrick, ed.,*Reference Guide to English Literature*, (London, 1991), s.1715.
- 14.Woolf, s.97.
- 15.Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda*, (İstanbul, 1992), s. 111.
- 16.Woolf, s.182.
- 17.a.g.e., s.183.
- 18.a.g.e., s.171.
- 19.a.g.e., s.10.
- 20.Frank N. Magill, ed., *Great Women Writers*, (New York, 1994), s. 597.
- 21.Urgan, s.47.
- 22.Alev Bulut, "Mrs. Dalloway'in Yarım Günü Kısa Anlatı mı?," *Adam Öykü*, sayı. 22, (Mayıs-Haziran 1999), s. 26-31.
- 23.Peter Parker, ed., *A Reader's Guide to the Twentieth Century Novel*, (New York, 1995), s.110.
- 24.a.g.e., s. 111.
- 25.Urgan, s.70.

KAYNAKÇA

- Bulut, Alev, "Mrs. Dalloway'in Yarım Günü Kısa Anlatı mı?". *Adam Öykü*, İstanbul: Adam Yayınları, Sayı 22, Mayıs Haziran 1999, s. 26-31.
- Kirkpatrick, D.L. ed., *Reference Guide to English Literature*. London: St. James Press, 1991.
- Le Guin, Ursula, "Bilimkurgu ve Bayan Brown", *Kadınlar Rüyalar Ejderhalar*, İstanbul: Metis Yayınları, 1999.
- Magill, Frank N. ed., *Great Women Writers*. New York: Henry Holt and Company, 1994.
- Parker, Peter ed., *A Reader's Guide to the Twentieth- Century Novel*. New York: Oxford University Press, 1995.
- Urgan Mina, *Virginia Woolf*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- Woolf, Virginia, *Kendine Ait Bir Oda*. (çev. Suğra Öncü) İstanbul: AFA Yayıncılık A.Ş., 1992.
- Woolf, Virginia, *Mrs. Dalloway*. (çev. Tomris Uyar) İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.